ग्रामीण क्षेत्रातील पिण्याच्या पाण्याचे आर्थिक अध्ययन

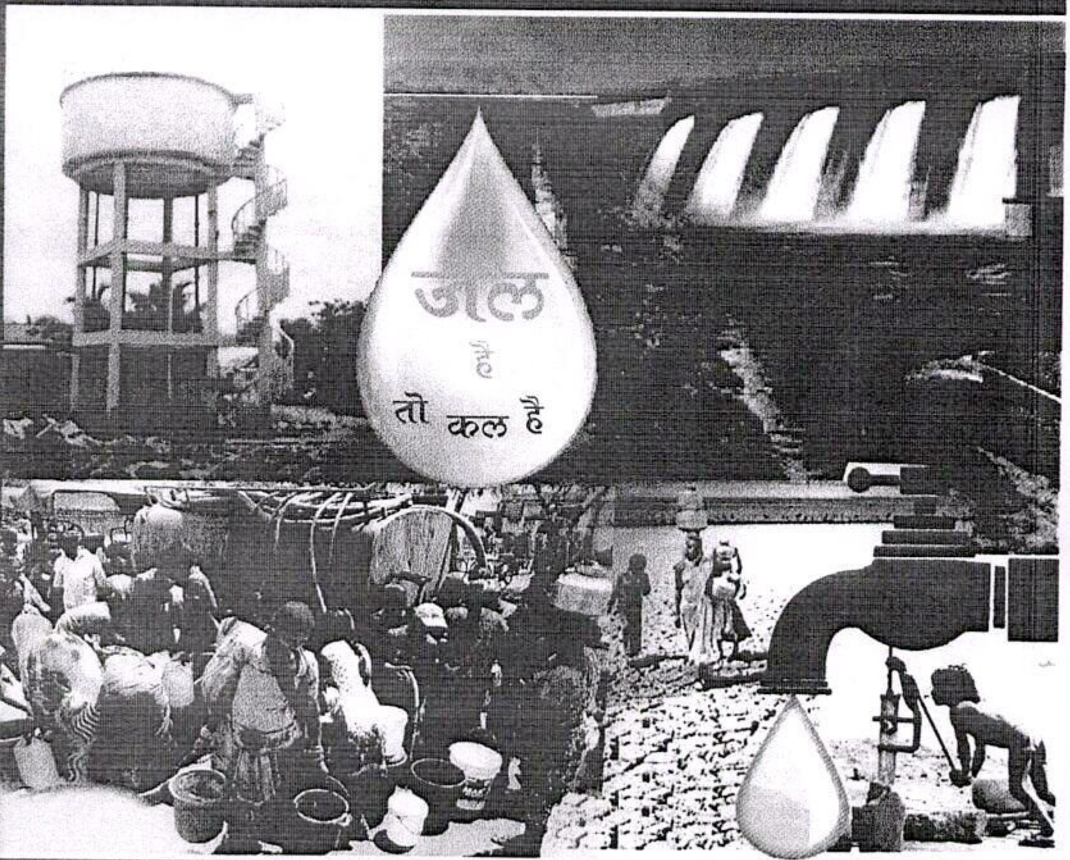

जल नही होगा, तो कल भी नही होगा ।

डॉ. गजानन गंगा भारती

ग्रामीण क्षेत्रातील पिण्याच्या पाण्याचे आर्थिक अध्ययन
Gramin Sheytratil Pinyachya Panyache Arthik Adhayan

- ISBN 978-81-932685-3-7

- प्रकाशन क्रमांक : ०४

- प्रकाशक :
  कॉम्प्युटर नेटवर्क
  ३३, आय.टी.आय. कॉलनी, अमरावती. (महाराष्ट्र)

- सर्व हक्क लेखकाकडे : ©

  प्रा.डॉ. गजानन गंगा भारती
  पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग,
  श्री शिवाजी कला व वाणिज्य महाविद्यालय, अमरावती.

- प्रथम आवृत्ती : १५ ऑगस्ट, २०२०.

- किंमत ₹ ३५०/-

- अक्षर जुळवणी व मुद्रक :
  कॉम्प्युटर नेटवर्क - नरेंद्र पांढरीकर
  ३३, आय.टी.आय. कॉलनी, अमरावती.
  भ्रमणध्वनी-९८५०२८३२४६

One Day Interdisciplinary National E-Conference on

'Covid-19' & Its Impact On The Various Factors

26 May 2020

ISBN : 978-81-942797-4-7

• Organised By •

M.E.S. Arts & Commerce College

Mehkar, Dist. Buldana 443301 Maharashtra

Affiliated with

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati

E-Souvenir

Dr. G. N. Parihar
Chief Editor

Dr. U. S. Kale
Editor

Dr. P. A. Joshi
Editor

Prof. G. D. Saoji
Editor

Painganga Prakashan, Aurangabad
paingangaprakashan@gmail.com 9975132211 9850927424

कोविड 19 आणि भारतीय वित्तीय व्यवस्थेतील अनिश्चितता

प्रा.पराग ज. गावंडे
सहाय्यक प्राध्यापक
श्रीमती शकुंतलाबाई धाबेकर
महाविद्यालय कारंजालाड

डॉ.राजेश बुरंगे
सहाय्यक प्राध्यापक
श्री.शिवाजी कला आणि वाणिज्य
महाविद्यालय अमरावती

जगाच्या इतिहासात प्लेग, इबोला, फ्लू, एड्स, सार्स, मार्स यासारख्या पँडेमिक आणि एपिडेमिक आजार वेगवेगळ्या विषाणूमुळे जगभरात पसरले परंतु डब्ल्यू एच ओ ने 11 मार्च 2020 रोजी कोविड 19 ही महामारी घोषित केली आणि आज जवळपास 216 देशांमध्ये 46,47,935 रुग्ण या विषाणूने पीडित असल्याचे डब्ल्यूएचओ ने घोषित केले. मानवी समूहाशी संबंधित आर्थिक, सामाजिक, राजकीय आणि इतर व्यवहारांवर कोविडचा स्पष्ट प्रभाव दिसून आलेला आहे नव्हे कोविड ने या सर्व व्यवस्थांमध्ये एक अनिश्चितता निर्माण केली आहे. भारतामध्ये सुद्धा या विषाणूने जानेवारी महिन्यामध्ये आपले पाय रोवले केंद्र शासनाच्या स्वास्थ आणि महिला कल्याण मंत्रालयाच्या आकडेवारीनुसार दिनांक 16–5–2020 पर्यंत 85,940 एवढ्या केसेस पॉझिटिव्ह आले असून त्यावर देशातील वेगवेगळ्या राज्यांमध्ये उपचार सुरू आहेत. भारतात सुद्धा कोविडमुळे वेगवेगळ्या स्तरांमध्ये अनिश्चिततेचे वातावरण दिसून येत आहे आर्थिक घटकांवर सुद्धा कोविडचा मोठा परिणाम दिसून आलेला आहे आर्थिक व्यवस्थेमधील एक महत्त्वाचा घटक म्हणजे वित्तीय व्यवस्था होय. या वित्तीय व्यवस्थेद्वारे संपूर्ण देशामध्ये वित्ताचे नियमन केले जाते या वित्तीय व्यवस्थेवर सुद्धा देशात अनिश्चिततेचे सावट निर्माण झाले आहे.

2008 साली सबप्राईमक्रायसिसमुळे संपूर्ण जगभरात विकासाची गती मंद झाली होती. डिसेंबर 2019 मध्ये चीनमधील वूहान शहरापासून संपूर्ण जगात झालेल्या कोरोना विषाणूच्या प्रसारामुळे अमेरिका, ब्रिटन, रशिया, फ्रान्स, जर्मनी यांसारख्या विकसित देशापासून विकसनशील आणि अविकसित देशांच्या अर्थव्यवसंस्थेची विकासाची चक्रे बंद झाली. विषाणूचा प्रसार रोखण्यासाठी देशांनी लॉकडाऊनचा पर्याय निवडला कोविडमुळे संपूर्ण अर्थव्यवस्थेवर फार मोठा आघात केला. त्यातीलच एक महत्त्वाचे क्षेत्र म्हणजे वित्तीय क्षेत्र होय. देशाच्या विकासामधे वित्ताचे महत्त्व खूप मोठे आहे. कोविड 19 चा वाढता प्रभाव तसेच लोकडाऊन यामुळे वित्तीय व्यवस्थेमधे अनिश्चितता निर्माण झालेली आहे.

गेल्या काही वर्षात भारताच्या आर्थिक विकासाला खीळ बसण्याचा संबंध विमुद्रीकरणला जातो. त्यानंतर लगेच जीएसटी प्रणाली लागू केल्यामुळे वृद्धी आणि विकासावर त्याचा फार मोठा परिणाम दिसून आला. आर्थिक वर्ष 2018 च्या चौथ्या तिमाहीत भारताचा वृद्धीदर 8 टक्क्यांवरून आर्थिक वर्ष 2020 च्या दुसऱ्या तिमाहीत 4.5 टक्के पर्यंत खाली गेलेला दिसून आला. जानेवारी 2020 मध्ये वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरमने आणि आंतरराष्ट्रीय मुद्रानिधी ने भारताच्या वृद्धीदराला 1.9 टक्के पर्यंत कमी केले.

भारताच्या वित्तीय व्यवस्थेमध्ये तरलता राहावी यासाठी रिझर्व बँक ऑफ इंडियाने (आर.बी.आय) रेपो रेटमध्ये 75 बेसिस पॉइंटची कमी केली जेणेकरून आरबीआयकडून वित्तीय संस्थांना

कमी दरात वित्त उपलब्ध होईल. त्याच वेळी आरबीआय द्वारे रिव्हर्स रेपोदरात 90 बेसिस पॉईंटची वाढ केली जेणेकरून बँका आपल्याकडील जास्तीचा पैसा आरबीआय कडे ठेवणार नाहीत (रिव्हर्स रेपो हा असा दर आहे ज्यात बँका आपल्याजवळील अतिरिक्त आरबीआय कडे पैसा ठेवतात) तसेच आरबीआयने सर्व बँका तसेच गृहवित्तसंस्थांना ईएमआई तीन महिन्यासाठी स्थगित करण्याची सुद्धा घोषणा केली तसेच सीआरआर दरात सुद्धा चार टक्क्यांवरून तीन टक्के इतकी कपात केली यासारख्या उपायांद्वारे आरबीआयने जवळपास 3.74 ट्रिलियन एवढा पैसा बँकिंगव्यवस्थेमध्ये ओतला.

कोरोना विषाणू संपूर्ण जगात महामारी निर्माण करीत असून त्यामुळे जागतिक रिसेशन निर्माण होण्याचा धोका निर्माण झालेला आहे. त्याचाच परिणाम म्हणून विदेशी गुंतवणूकदारांनी भारतीय भांडवल बाजारातील जवळपास एक लाख करोड रुपये पैसे मार्च पर्यंत काढले. अशा अनिश्चिततेच्या परिस्थितीत एफ आय आय यांनी आपला पैसा भारतीय बाजारातून काढून अधिक सुरक्षित समजल्या जाणाऱ्या डॉलर आधारित मालमत्तेमध्ये तसेच सोन्यामध्ये गुंतविणे अधिक योग्य समजले. आरबीआय द्वारे होणाऱ्या उपाययोजना आणि सरकारतर्फे वीस लाख कोटींचे पॅकेज दिले गेले असले तरी भारतीय बँकिंग आणि वित्तीय व्यवस्थेपुढे येणारा काळ खूप संकटाचा आणि अनिश्चितता असेल. पर्यटन, हॉटेल, व्यवसाय, वाहतूक यांसारखे क्षेत्र हे निश्चितच सर्वात जास्त नुकसान सहन करतील. तात्पर्य या क्षेत्रात झालेली गुंतवणूकसुद्धा नॉन परफॉर्मिंग ऍसेट्स होण्याची शक्यता खूप जास्त निर्माण झालेली आहे. त्यातच येस बँक, पंजाब आणि महाराष्ट्र को–ऑपरेटिव्हबँक प्रकरणांमुळे भारतीय वित्त क्षेत्रावरील अविश्वासाची जागा आधीच किंचित का होईना निर्माण झालेली आहे त्यामुळे कोरोनामुळे निर्माण झालेली स्थिती अधिक अनिश्चितता निर्माण करीत आहे

कोरोना हे जागतिक संकट असल्याने तसेच बहुसंख्य देशात सध्या लॉकडाऊन असल्यामुळे भारतात रेमिटासच्या माध्यमातून येर्णाया विदेशी चलनावर सुद्धा खूप जास्त परिणाम झालेला आहे. वर्ल्ड बँकेच्या रिपोर्टनुसार भारताला प्राप्त होणारे रेमिटास 2020 साली 20 टक्क्यांपर्यंत कमी होऊनकेवळ 64 बिलियन डॉलर होऊ शकतात. रुपयाच्या अवमूल्यनाचा सुद्धा मोठा धोका निर्माण झाला आहे. 12 फेब्रुवारी 2020 मध्ये रुपयाचे डॉलरच्या तुलनेत असणारे मूल्य 71.3 रुपये एवढे होते मात्र मार्चमध्ये रुपयाचे अवमूल्यन होऊन ते 76.2 रुपये एवढे झाले आहे.

कोरोनामुळे भारतीय अर्थव्यवस्था निश्चितच मंद होईल तसेच आर्थिक व्यवहार सामान्य होण्यास कमीतकमी दोन वर्षाचा कालावधी लागेल एकीकडे लॉकडाऊनमुळे काही क्षेत्राला धक्का बसण्याची शक्यता असून औषधी, गृहउपयोगी वस्तू तसेच अन्नधान्य या क्षेत्रात मात्र खूप वाढ दिसून येईल.भांडवल बाजार हा सामूहिक मानसिकतेवर कार्य करतो त्यामुळे भांडवलबाजारामध्ये उतार–चढाव फार मोठ्या प्रमाणात दिसून येतील अर्थव्यवस्थेला चालना देण्यासाठी आणि विशेषता ग्रस्त तसेच जास्त परिणाम झालेल्या दुर्बल घटकांना मदत करण्यासाठी एफआरबीएम ने ठरविलेल्या आर्थिक लक्ष्या पेक्षा जास्त योग्य वित्तीय उपायांची गरज असेल तोपर्यंत एफआरबीएम उद्धिष्टांकडे लक्ष देण्याऐवजी सरकारने कोरोना संकट दूरहोईपर्यंत त्याकडे दुर्लक्ष करणे योग्य ठरेल. कमी झालेला महसूल आणि वाढलेला खर्च यामुळे वित्तीय व्यवस्थेमध्ये एक अनिश्चितता निर्माण झाली आहे. औषधोपचार, स्वास्थ्य सेवांना प्राथमिकता देऊन त्यांना अधिक वाटा दिला जावा तसेच विषाणूने ज्यादुर्बल घटकांवर परिणाम झालेला आहे त्यांना सुद्धा प्राथमिकता देणे अनिवार्य आहे. त्यासोबतच आर्थिक घडी पूर्वपदावर येईपर्यंत अर्थव्यवस्थेच्या वेगवेगळ्या घटकांना आर्थिकपॅकेज देणे सुद्धा

आवश्यक आहे. या अनिश्चिततेच्या काळात व्यवस्थेला अत्यंत प्रतिकूल अवस्थेकरिता येणाऱ्या दिवसात तयार राहणे हेच क्रमप्राप्त असेल.

संदर्भ–

[redacted]

कोविड 19 नियमक पॅकेज आरबीआय, 27 मार्च 2020 [redacted]

M.V. Jagtap

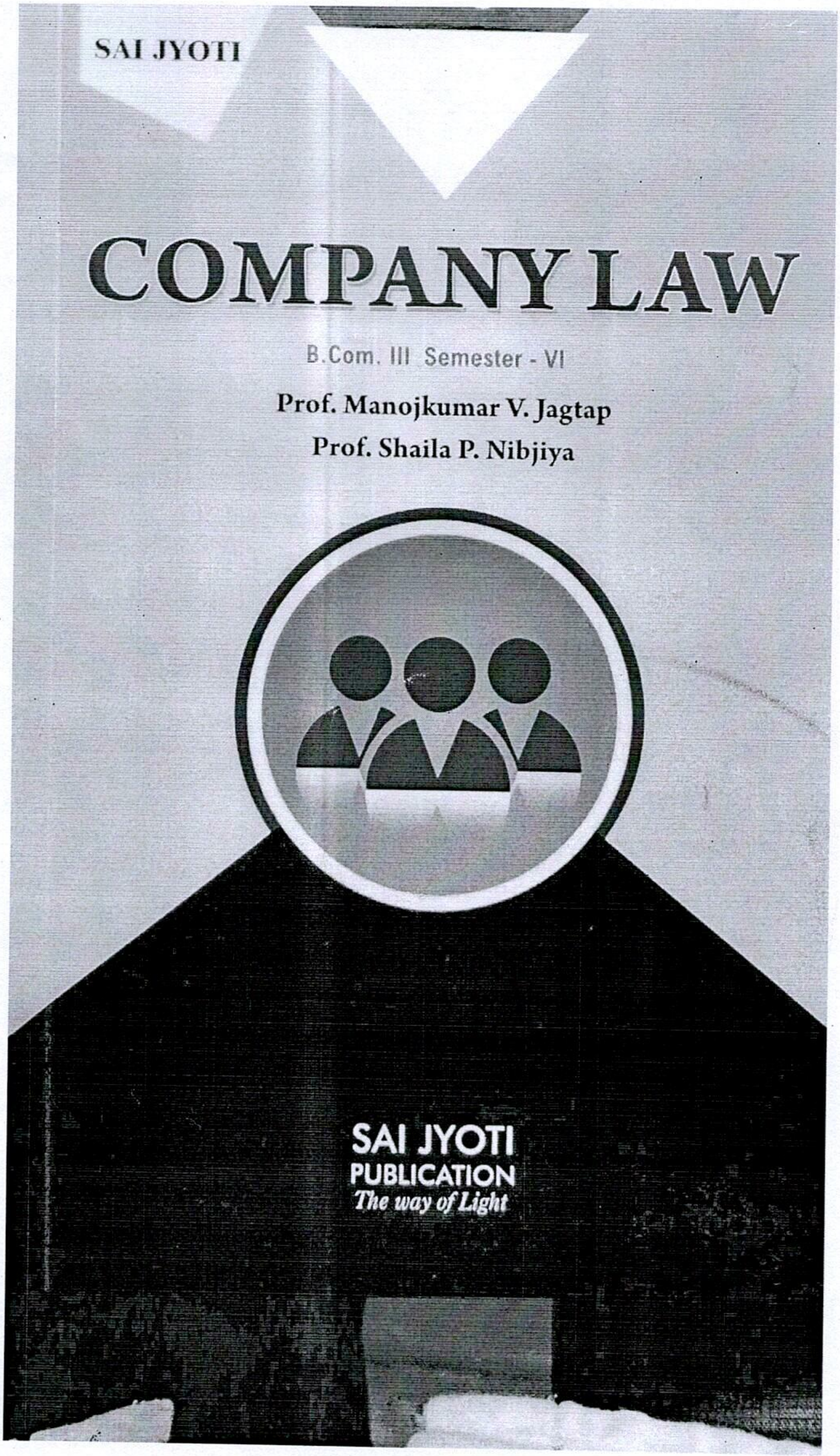
SAI JYOTI
COMPANY LAW
B.Com. III Semester - VI
Prof. Manojkumar V. Jagtap
Prof. Shaila P. Nibjiya
SAI JYOTI
PUBLICATION
The way of Light

As per the UGC Guidelines, New Syllabus of B.Com. III Semester- VI of S.G.B. Amravati University & Also Useful for All Indian Universities

Company Law

B.Com - III (Semester - VI)

Prof. Manojkumar V. Jagtap
M.Com.,M.Phil.,
Associate Professor,
Shivaji Arts & Commerce College,
Amravati

Prof. Shaila P. Nibjiya
LL.M.;M.Com. (Merit); M.Phil.
Assistant Professor(Ad-hoc)
Brijlal Biyani Science College,
Amravati

SAI JYOTI PUBLICATION

Company Low
© AUTHOR

No part of this book shall be reproduced, stored in retrieval system, or translated in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying and/or otherwise without the prior written permission of the publishers.

ISBN : 978-93-88708-92-0

FIRST EDITION : 2020

Printed and Published By :

Naresh Khapekar

SAI JYOTI PUBLICATION

Teen-nal Chowk, Kasarpura,

Behind Panjivani Market,

Itwari, Nagpur.

Ph. No. : 9764673503

E-mail id : sjp10ng@gmail.com

Website : www.saijyoti.in

Sales Office :

SAI JYOTI PUBLICATION

Plot No. 29, Indira Nagar,

Behind T.B. Ward, Nagpur.

Ph. No. : 9923693506

Type Setter :

Hari Om Computers

Nagpur.

Ph.: 9673550720

PREFACE

It gives us immense pleasure and satisfaction to place this book before the esteemed readers and students studying in the faculty of commerce who want to acquire and enrich their knowledge of Companies Law.

The 2013 Act introduces significant changes in the provisions related to governance, e-management, compliance and enforcement, disclosure norms, auditors and mergers and acquisitions. Also, new concepts such as one-person company, small companies, dormant company, class action suits, registered valuers and corporate social responsibility have been included.Keeping this in view this book is prepared so that the students can go through the updated provisions in a precise way.

Every effort has been made to present the subject matter in a simple and lucid manner, thus laying a platform for an in-depth understanding of the subject. This book is user friendly and provides information in a well structured manner. This book contains all the topics to cater to the requirement of new syllabus prescribed by Santa Gadge Baba Amravati University. Each unit deals with specific aspects of the prescribed syllabus with complete fluency of expression, simplicity of description and adequate material coupled with theory and objective type questions at the conclusion of each unit. This will be helpful to the students in testing their knowledge on various topics.

The topics covered in this book are subject to amendment as and when amendments are made in the Companies Act and Rules by the Government.

We are confident that both students and other interested readers will find the book useful. We welcome the comments and valuable suggestions from our readers.

The blessings of the Almighty have made this book a reality. We are highly indebted to our family members and friends for all the support extended by them for our endeavour.

We express our sincere gratitude to Saijyoti Publication for the excellent publication.

Any suggestions regarding improvement and errors, if any, will be gratefully acknowledged.

Prof. Manojkumar V. Jagtap

Prof. Shaila P. Nibjiya

SYLLABUS

B.COM - III (SEMESTER - VI)

COMPANY LAW

Unit I - Introduction

1.1 Introduction; definition, salient features of company, Act 2013
1.2 Formation of company, stages of formation
1.3 Promoters, Functions of promoter, Duties and liabilities of promoter
1.4 Types of company.

Unit II - Incorporation of company

2.1 Incorporation of company
2.2 Prospectus of company.
2.3 MoA of company
2.4 Article of company

Unit III - Share capital of company

3.1 Share capital of company, Types of share and debenture
3.2 Issue of shares, Allotment, calls and forfeiture share
3.3 Transfer & transmission of share
3.4 Share certificate and share warrant

Unit IV - Securities Market:

4.1 Brief history of Stock Exchange, Study of functions of BSE and NSE
4.2 Stock Exchanges and its importance.
4.3 Primary Market and Secondary Market: Components of Primary Markets
4.4 D-Mat Account: Definition and Procedure.

Unit -V Company Secretary And Company Meetings;

5.1 Appointment, Duties and Responsibilities of Company secretary
5.2 Types of company meeting: Annual and General meeting of company, Statutory meeting of Company, -Extraordinary meeting
5.3 Notice of meeting & Agenda of meeting, proceedings of meeting,
5.4 Voting methods of meeting and quorum. Minutes proceeding of meetings, its contents

Dr. M.V. Jagtap

Prof. Manojkumar V. Jagtap has been teaching since last 26 year in Commerce Faculty. Presently he is working as a Associate Professor and Head of Dept. of Commerce at Shri shivaji Education Society, Amravati's Y.D.V.D Arts, Commerce College, Teosa Dist. Amravati.

He has served as a Board of Studies member in commerce Board in 1992-1995 and then B.O.S member in A/C State Board and member of commerce faculty in 2007-2012. He is also a member of various Professional, Educational, Social and Institutional bodies and also worked on various University level committees. He organized one state level conference on ' Power Crizes in Maharastra' (Nature and Challenges) on 6 Feb 2010.

He has several Research Paper to his credit at National, State and International conference SGB Amravati University and Amravati Divisional for H.S.C. Standard.

Mrs. Shaila Nibjiya is an Assistant Professor at Brijlal Biyani Science College, Amravati. She has done her masters in Commerce , Law and Philosophy and she has been teaching students of law and commerce for the last 18 years. She is also the coordinator of Career and Counselling Cell at her institute. With her passion for teaching and interest in the development of the students, she remains very popular with her students. She is a teacher loved and respected by all. With her integrity and hard work she has made a name for herself in this field in the Amravati University.

ISBN-978-93-88708-92-0

₹ 325/-

Published by : SAI JYOTI PUBLICATION
Behind Chawla Sadi Center, Tin-nal Chowk, Kasarpura, Itwari, Nagpur - 440002.
Phone : 9764673503, 9923593503
email : sjp10ng@gmail.com Website: www.saijyoti.in

Available Also on Flipkart SHOPCLUES amazon